
Iława, st. I, wykopy 11-14, gm. loco, woj. warmińsko-mazurskie

Informator Archeologiczny : badania 33, 222-223

1999

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

i nowożytnego gruzu z ziemią i piaskiem. Całość silnie poprzecinana była wkopami pod uzbrojenie terenu. Dopiero między 30 a 32 metrem wykopu 8h natrafiono na pozostałość nieczynnej komory burzowej z okresu międzywojennego. Między 33 a 37 metrem tegoż wykopu trafiono na pozostałości muru ceglano opartego o pozostałości ściany kamiennej. Odsłonięte relikty ceglano były pozostałością piwnicy, prawdopodobnie już XX wiecznej budowli. Trudniej natomiast ustalić funkcje i chronologię muru kamiennego. W jego okolicy znajdowała się duża ilość spalenizny z gruzem, oraz ślady zielonkawej warstwy iłu. W warstwie tej nie trafiono jednak na materiały, które umożliwiłyby chociaż przybliżone datowanie opisanych reliktyw. W dalszej części wykopów sytuacja stratygraficzna nie uległa zmianie. Prawie wszystkie wykopy prowadzone były bardzo blisko lub przecinały wkopy budowlane współczesnej zabudowy Placu Bandurskiego i jego najbliższej okolicy.

Materiały i dokumentacja z badań znajduje się w Archiwum WKZ w Olsztynie.

Badania nie będą kontynuowane.

IŁAWA, st. I, wykopy 11-14, gm. *loco*, woj. warmińsko-mazurskie

- stare miasto (XIV-XIX w.)

Sondażowo-rozpoznawcze badania archeologiczne, przeprowadzone w terminie od 10 kwietnia do 12 maja, przez mgr. Adama Mackiewicza (autor sprawozdania, ARCHEO-ADAM). Finansowane przez Urząd Miasta. Pierwszy sezon badań. Przebadano powierzchnię około 92 m².

Badania prowadzono w celu uchwycenia reliktyw zabudowy późnośredniowiecznej i nowożytnej. Wyniki tych badań mają posłużyć do wykonania projektu zmiany nawierzchni rynku staromiejskiego z uwzględnieniem i uczytelnieniem w terenie pierwotnej zabudowy (granic poszczególnych pierzei). W tym celu (zgodnie z zaleceniem WKZ w Olsztynie) wykonano 4 sondaże, które oznaczono numerami od 11 do 14 w obrębie st. I. Wykopy te miały odpowiednio wymiary: wykop 11 - 8,8 x 2,2 m; wykop 12 - 10,3 x 2,8 m; wykop 13 - 5,3 x 4,1 m; wykop 14 - 7,1 x 3 m. W przeciwieństwie do pierwotnych założeń, wytyczono je nie w części środkowej każdej z pierzei, lecz na przedłużeniu współczesnych pawilonów wzniesionych w latach 1968 – 1972. Wyjątek stanowi tu pierzeja północna, gdzie założono wykop (12) w części środkowej. Stwierdzono, że na terenie rynku w ostatnich latach przeprowadzono intensywne prace niwelacyjno-budowlane i uzbrojeniowe, które zniszczyły pierwotne nawarstwienia kulturowe oraz relikty zabudowy nowożytnej. Tak więc mamy tu do czynienia z nawarstwieniami zasypiskowo-niwelacyjnymi zalegającymi na calcu, składającym się z piasków różnej granulacji oraz brunatnej zbitej gliny zwałowej (*morena denna*). Wszystkie wykopy doprowadzono do calca, który uchwyciono tu na głębokości od 2,4 do 3 m. Poza wspomnianym wykopem 12 w pozostałych trzech (11, 13 i 14) udało się uchwycić fragmenty zabudowy murowanej zniszczonej przez armię radziecką w 1945 roku. Przeprowadzone badania wykazały, iż wzniesione bloki współczesne zostały usytuowane z nieznacznym przesunięciem w stosunku do nowożytnej zabudowy murowanej. Stosunkowo najmniejsza różnica została stwierdzona w pierzei południowej, natomiast największa w porównaniu z zabudową sprzed 1945 roku, w pierzei północnej. Podkreślić należy, iż zabudowa murowana wzniesiona w XVIII i XIX wieku wokół rynku nieznacznie różni się od pierwotnych podziałów parceli staromiejskich, których dokonano w momencie lokacji miasta z zastosowaniem limitacji mierniczej. Pierwotnie bowiem rynek staromiejski miał w przybliżeniu ca 60 x 60 m. Natomiast współcześnie ma on ca 67,5 x 75 m. Również w czasach nowożytnych jego wielkość była różna w stosunku do pierwotnej i wynosiła ca 65 x 65 metrów. Wymiary te zostały uchwycone, dzięki przeprowadzonym badaniom archeologicznym, w wyniku których odsłonięto relikty zabudowy wczesno- oraz późnonowożytnej (w wykopach 11, 13 i 14). Niestety nie udało się uchwycić pierwotnych podziałów późnośredniowiecznych, które uległy całkowitemu zniszczeniu w wyniku prac budowlanych oraz niwelacyjnych prowadzonych w ostatnich trzech stuleciach.

Uchwycono natomiast późnośredniowieczny materiał zabytkowy (fragmenty ceramiki naczyniowej i kaffi), który zalegał jednak na złożu wtórnym. Wystąpił tu również materiał nowożytny i późnonowożytny, a więc pochodzący z XVII - XVIII i XIX wieku. Odsłonięte fragmenty zabudowy, to wyłącznie części ścian fundamentowych i podziałów piwnicznych, które wzniesiono z dużych głazów narzutowych spojonych słabą zaprawą wapienną z dodatkiem piasków, glin i gruzu ceglano-dachówkowego. Odsłonięte elementy architektoniczne zadokumentowano w skali 1:20, przeniesiono na plan ogólny w skali 1:500 oraz wykonano wstępną rekonstrukcję zabudowy nowożytnej i późnonowożytnej, która pokrywa się w szerokich granicach z zachowanymi planami archiwalnymi z 1753 (plan Stanniusa) i 1810 roku (plan Pipowa).

Materiały i dokumentacja z badań znajduje się w Archiwum WKZ w Olsztynie.

Badania nie będą kontynuowane.

JANOWO, st. I, gm. *loco*, woj. warmińsko-mazurskie

- stare miasto (XV-XX w.)

Nadzory archeologiczne przy budowie kolektora ściekowego, przeprowadzone w terminie od 24 sierpnia 1999 r. do 15 stycznia 2000 r., przez mgr Adama Mackiewicza (autor sprawozdania, ARCHEO-ADAM). Finansowane przez OPRI- Olsztyńskie Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych w Olsztynie. Drugi sezon badań.

Nadzory były kontynuacją prac prowadzonych w 1998 roku u zbiegu ulic 19-ego Stycznia i Księcia Władysława Białego, które objęły swym zasięgiem teren późnośredniowiecznego cmentarza szkieletowego. Nadzory prowadzono zarówno przy wykopach na terenie dawnego starego miasta o łącznej długości ca 2550 m, jak również poza dawnym starym miastem o łącznej długości 3600 m, gdzie szczególnie interesujące wyniki przyniosły obserwacje wzdłuż ulicy Mławskiej, gdzie udało się uchwycić dawny trakt moszczony drewnem. Dlatego też rejon ten w przyszłości należy objąć ochroną konserwatorską.

W sumie w wyniku przeprowadzonych nadzorów zadokumentowano w formie rysunkowej ca 660 metrów bieżących wykopów (profile) oraz wykonano serwis fotograficzny całości nadzorowanych robót. Pobrano także próbki drewna do badań dendrochronologicznych. W wyniku przeprowadzonych prac uchwycono nawarstwienia stratygraficzne, które można wiązać z osadnictwem od późnośredniowiecznego po współczesne. Ponieważ większość wykopów prowadzono była w ulicach i chodnikach, zarejestrowano poszczególne fazy ulic i traktów, bez nawarstwień osadniczych. Te ostatnie udało się zarejestrować jedynie w przypadku przyłączy do poszczególnych budynków, lub na skraju obecnych chodników ze współczesną zabudową. Były to w przeważającej mierze relikty po spalonych zabudowach typu szachulcowego, które zachowały się w postaci wtórnie sprażonej polepy i przepalonego drewna. Nie udało się natomiast uchwycić zabudowy drewnianej in situ. Większość nawarstwień osadniczych zalega na głębokości ca od 1 do 1,5 m. Tylko sporadycznie poziom osadniczy zalegał na większych głębokościach osiagających 2 m. Przeprowadzone prace potwierdziły, iż dawne stare miasto swoim zasięgiem pokrywa się ze współczesną zabudową, choć w niektórych przypadkach nieznacznie wykraczało poza obecne granice, zwłaszcza w północno-wschodniej pierzei ulicy Ks. Władysława Białego oraz wzdłuż ulicy Mławskiej. Tak więc należy podkreślić, iż pierwotna zabudowa późnośredniowieczna, w zasadzie pokrywa się ze współcześnie określonymi granicami starego miasta. Pozostałą zabudowę współczesnego Janowa należy wiązać z osadnictwem nowożytnym, a właściwie późnonowożytnym, tj. z wiekami XVIII i XIX. Zabudowa z tych okresów w większości przypadków zachowała się do dnia dzisiejszego, w postaci niewielkich domów drewnianych o wymiarach nieprzekraczających ca 5 x 5 metrów. Jeszcze w 1820 roku w całym Janowie znajdowały się zaledwie 4 domy murowane. Podkreślić należy, iż podczas prowadzonych prac udało